

VIRTUS

27 | 2020

Virtus

Virtus 27 | 2020

Journal of Nobility Studies
Zeitschrift für Adelsgeschichte
Tijdschrift voor Adelsgeschiedenis

Virtus is an independent and multidisciplinary peer reviewed journal with contributions on the history of the nobility / *Virtus* ist eine unabhängige und multidisziplinäre peer reviewed Zeitschrift mit Beiträgen zur Adelsgeschichte / *Virtus* is een onafhankelijk en multidisciplinair peer reviewed tijdschrift met bijdragen op het terrein van de adelsgeschiedenis

Redactie / Editorial board:

Hanneke Ronnes (*hoofdredacteur / editor-in-chief*), Jos van den Borne (*beeldredacteur / picture editor*), Jaap Geraerts, Ineke Huysman, Dries Raeymaekers, Vincent Sleebe, Arie van Steensel, Steven Thiry, Leon Wessels

Redactiesecretariaat / Secretary:

Virtus. Journal of Nobility Studies, p/a Prof. H. Ronnes, Universiteit van Amsterdam, Turfdragerpad 9, NL-1012 XT Amsterdam, e-mail: h.ronnes@uva.nl

Voor auteursrichtlijnen / For style sheet: www.virtusjournal.org

Adviesraad / Advisory board:

prof. R.G. Asch (*Albert-Ludwigs-Universität Freiburg*), dr. J.C. Bierens de Haan (*Arnhem*), prof. F. Buylaert (*Universiteit Gent*), prof. L. Duerloo (*Universiteit Antwerpen*), prof. J. Duindam (*Universiteit Leiden*), prof. H. Düselder (*Universität Osnabrück*), prof. P. Janssens (*Universiteit Gent*), prof. Y.B. Kuiper (*Rijksuniversiteit Groningen*), prof. R. van der Laarse (*Vrije Universiteit Amsterdam / Universiteit van Amsterdam*), prof. M. Malatesta (*Università di Bologna*), prof. P. Mandler (*University of Cambridge*), dr. S. Marburg (*Technische Universität Dresden*), prof. J. Stobart (*University of Northampton*), dr. M. Venborg Pedersen (*Nationalmuseet Danmark*), dr. S.W. Versteegen (*Vrije Universiteit Amsterdam*)

Virtus wordt uitgegeven door / is published by Stichting Werkgroep Adelsgeschiedenis (www.adelsgeschiedenis.nl)

Aanmelding / Subscription:

Stichting Werkgroep Adelsgeschiedenis, p/a Historisch Centrum Overijssel, Eikenstraat 20, NL-8021 WX Zwolle, e-mail: info@adelsgeschiedenis.nl. De contributie bedraagt (minimaal) €20,- per jaar (voor instellingen €25,-); studenten en promovendi betalen €15,-; annual subscription fee (outside of the Netherlands): €25,-

ISBN / EAN 9789087049249 | ISSN 13806130

Op het omslag / On the cover: *Prins Florian Hieronim Radziwiłł (1715-1760)* (doek, Jacob Wessel, 1745/1746; coll. Nationaal Museum, Warschau) / *Prince Florian Hieronim Radziwiłł (1715-1760)* (painting, Jacob Wessel, 1745/1746; collection of the National Museum, Warsaw)

Opmaak: Rombus/Patricia Harsevoort, Hilversum

Vormgeving: Frederike Bouten, Utrecht

Druk: Wilco, Amersfoort

2020 *Virtus* is published by Stichting Werkgroep Adelsgeschiedenis. Authors of articles published in *Virtus* remain the copyright holders and grant third parties the right to use, reproduce, and share the article according to the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

Inhoudsopgave

Ten geleide

Artikelen

- Valbijn of vangnet? Natuurmonumenten, de adel en de verwerving van landgoederen en buitenplaatsen, 1905-1980 9 5
Michiel Purmer
- Sounding identity. Music-making in eighteenth-century Dutch noble homes 33
Joris van Son
- Insignia Summorum Principum*. Using symbols of power in pursuit of higher rank and status by German prince-electors and Polish-Lithuanian princes 55
Jakub Rogulski

Dossier

- ‘Defending the castle like a man’: on belligerent medieval ladies 79
Elizabeth den Hartog
- Belle van Zuylen: schrijfster van adel, over de adel. Haar correspondentie digitaal beschikbaar 99
Suzan van Dijk
- Een ruk naar Brits. De internationale politiek van Anna van Hannover, 1756-1757 115
Simone Nieuwenbroek

Object in Context

- Een kroon voor het Koninkrijk 133
Laura Smeets

Korte bijdragen

The structure of aristocratic society in England and Tuscany <i>Colin Veach</i>	147
Unravelling the complex history of chivalry, heraldry and warfare <i>Sander Govaerts</i>	151
Frontier interactions. René de Challant and transregional lordship <i>Sebastiaan Derks</i>	155
Dominant vertoog of degelijk naslagwerk? <i>Yme Kuiper</i>	159
6 Een standmatig bestaan met een prijskaartje <i>Luc Duerloo</i>	164
De heerlijkheid: een belangrijke maar onderbelichte bestuursvorm <i>Paul Brusse</i>	167
Legal perspectives on European nobilities <i>Arie van Steensel</i>	170

Interview

De verborgen geschiedenissen van het Muiderslot tentoongesteld. Een interview met museumdirecteur Annemarie den Dekker <i>Nikolaj Bijleveld</i>	172
---	-----

Ten geleide

2020 was een opmerkelijk jaar, een jaar waarin de wereld stil leek te staan. Zo niet *Virtus*. Er is ook dit keer weer hard gewerkt aan wat voorheen het jaarboek was, maar nu het tijdschrift *Virtus*. Deze verandering van ‘jaarboek’ naar ‘tijdschrift’ staat niet voor een nieuwe koers: de structuur van *Virtus* met *peer reviewed* artikelen, recensies en korte bijdragen, een ‘Object in Context’ en een interview is ongewijzigd. Bekend is ook het geregeld terugkerende ‘dossier’, dat dit jaar een drietal bijdragen bevat over adellijke vrouwen naar aanleiding van het jubileumcongres van de Werkgroep Adels-geschiedenis over dit onderwerp in 2018.

Het eerste artikel van Michiel Purmer beschrijft het *Nachleben* van de buitenplaats in de twintigste eeuw: inmiddels een (financieel) blok aan het been van eigenaren, raakte het proces van democratisering van buitenplaatsen in de vorige eeuw op stoom, waarbij deze huizen overgingen van particulieren naar overheden, stichtingen en bedrijven. Purmer belicht een specifiek cluster buitenplaatsen dat in handen kwam van Natuurmonumenten. Joris van Son, die het tweede artikel schreef, is de winnaar van de *Virtus*-scriptieprijs. Muziek op de buitenplaats in de achttiende eeuw ging, zo wordt duidelijk, over veel meer dan goede smaak, over genderrollen bijvoorbeeld. Op het moment dat dergelijke rollen bestaan – zo was de piano een instrument dat bij uitstek achttiende-eeuwse ideeën over vrouwelijkheid bevestigde – is het tevens mogelijk deze rollen en identiteiten te ondermijnen. Een van Van Sons protagonisten, Belle van Zuylen, deed precies dat. Jakub Rogulski vergelijkt het gebruik van adellijke en vorstelijke symboliek door Duitse keurvorsten enerzijds en Pools-Litouwse prinses anderzijds. Familiewapens, titels, kleding waaronder mijters en Romeinse oorsprongsmiches waren, zo beargumenteert Rogulski, buitengewoon effectieve vehikels om het eigen geslacht mee te promoten. Bij gebrek aan een controlerende instantie, zoals in het geval van de Pools-Litouwse prinses, was de toepassing van deze symboliek zeer vrij, bijna frivol.

Elizabeth den Hartog is de auteur van de eerste bijdrage van het dossier ‘Adellijke vrouwen’, waarin zij aantoont dat vechtende vrouwen in de middeleeuwen niet de uitzondering waren die de regel dat alleen mannen vechten bevestigden, maar dat dit fenomeen verrassend wijdverspreid was. Net als in het artikel van Van Son, gaat Suzan van Dijk in haar korte bijdrage in op het leven en werk van Belle van Zuylen: dit keer staat niet haar muziek en genderidentiteit, maar haar adellijke identiteit centraal. Simone Nieuwenbroek brengt de politieke strijd van Anna van Hannover in het midden van de achttiende eeuw voor het voetlicht. Een reconstructie van haar ‘sociaal

beheer' op basis van de duizenden brieven van en naar ruim 250 correspondenten, bewijst haar Britse koers.

Het Object in Context is geschreven door Laura Smeets over de (houten?) kronen van de eerste twee Nederlandse koningen. In een mooie reconstructie onderscheidt zij feiten en fictie over dit ultieme, vorstelijke symbool. *Virtus* 2020 sluit af met het interview van Nikolaj Bijleveld met Annemarie den Dekker, directeur van het Muiderslot. Den Dekker was voorheen conservator van het Amsterdam Museum (het voormalige Amsterdams Historisch Museum) en zij is een van de eersten die de overstap maakt van een (groot-)stedelijk museum naar een kasteel of buitenplaats, twee museale velden waartussen normaal gesproken weinig kruisbestuiving plaatsvindt. Wellicht is Den Dekker trendsetter; haar komst zorgt in ieder geval voor nieuwe perspectieven op het kasteelmuseum. Deze vernieuwingen, waar het interview uitgebreid op ingaat, zijn in het moeilijke en eentonige jaar 2020 extra welkom.

8

Net voor het verschijnen van deze editie van *Virtus*, bereikte ons het verdrietige bericht dat Albert Mensema (geb. 1946) op 23 december 2020 na een kort ziekbed is overleden. Als mede-oprichter van de Werkgroep Adelsgeschiedenis, auteur, redacteur en bestuurslid, is Albert zeer belangrijk geweest voor zowel de werkgroep als *Virtus*. Hij zal gemist worden.

- Valbijl of vangnet? Natuurmonumenten, de adel en de verwerving van landgoederen en buitenplaatsen, 1905-1980 9
Michiel Purmer
- Class, gender and national identity. Music-making in eighteenth-century Dutch noble homes 33
Joris van Son
- Insignia Summorum Principum*. Using symbols of power in pursuit of higher rank and status by German prince-electors and Polish-Lithuanian princes 55
Jakub Rogulski
- Dossier Adellijke Vrouwen**
- ‘Defending the castle like a man’: on belligerent medieval ladies 79
Elizabeth den Hartog
- Belle van Zuylen: schrijfster van adel, over de adel. Haar correspondentie digitaal beschikbaar 99
Suzan van Dijk
- Een ruk naar Brits. De internationale politiek van Anna van Hannover, 1756-1757 115
Simone Nieuwenbroek

